

छाउपडी प्रथा उन्मुलन निर्देशिका, २०६४

श्री सर्वोच्च अदालतको मिति २०६२ साल वैशाख १९ गतेको आदेशानुसार नेपाल सरकारले देहाय बमोजिमको निर्देशिका बनाएको छ ।

१. निर्देशिकाको नाम र प्रारम्भ : १.१ यस निर्देशिकाको नाम “छाउपडी प्रथा उन्मुलन निर्देशिका, २०६४” रहेकोछ ।

१.२ यो निर्देशिका तुरुन्त लागू हुनेछ ।

२. उद्देश्य : सुदूरपश्चिमाञ्चल र मध्यपश्चिमाञ्चलका कतिपय जिल्लाहरूमा केटीहरूले पहिलो मासिकधर्म (रजस्वला) हुदा ११-१५ दिन सम्म, त्यसपछिका मासिकधर्मका बेला अरु केटीहरूले ५ दिन सम्म र विवाहिता महिलाले ४ दिन सम्म छाउपडिमा बस्नु पर्ने, सार्वजनिक स्थान (धारो, बाटो, विद्यालय आदि) प्रयोग र प्रवेशमा बन्देज लगाउने तथा पोषणयुक्त खाने कुरा (दूध, दही, ध्यू, आदि) खान नदिने मान्यताका कारण महिला तथा बालिका विरुद्ध हुने भेदभावपूर्ण व्यवहार, महिला विरुद्धको हिंसा र निजहरूको स्वास्थ्यमा समेत गम्भिर असर पर्ने भएकोले यस्तो कुप्रथाको उन्मुलन गरी समतामूलक समाजको स्थापना गर्ने उद्देश्य यो निर्देशिकाको रहेको छ ।

३. छाउपडी प्रथा उन्मुलन गर्ने प्रकृया : छाउपडी प्रथा उन्मुलन गर्नकालागि नेपाल सरकारले देहाय बमोजिमका कार्यक्रम लागू गर्नेछ :-

(क) तत्कालिन कार्यक्रम :

- (१) छाउपडी प्रथाप्रति रहेको पुरातन विश्वास, मान्यता र प्रचलन विरुद्ध जनचेतना जगाउने उपायहरू अवलम्बन गर्ने ।,
- (२) छाउपडी प्रथाबाट प्रत्यक्षरूपमा प्रभावित बालिका तथा महिलाहरूलाई स्वास्थ्य सेवा तथा पोषण सम्बन्धमा जानकारी उपलब्ध गराउने ।,
- (३) छाउपडी प्रथाको अन्त्य गर्ने व्यक्ति, परिवार र समुदायलाई सम्मान गर्ने ।

(ख) दीर्घकालीन कार्यक्रम :

- (१) महिलाहरूलाई आर्थिक, सामाजिक र राजनैतिक रूपमा शसक्त बनाउदै सामाजिक तथा राष्ट्रिय जीवनको सबै क्षेत्रमा महिलाहरूको समानुपातिक सहभागिताको लागि कार्यक्रम संचालन गर्ने ।
- (२) कानूनी व्यवस्थाद्वारा महिलाको मानव अधिकारको प्रत्याभूति गर्दै समतामूलक समाज स्थापना गर्ने ।

४. कार्यक्रम संचालन गर्ने निकाय : ४.१ छाउपडी प्रथा प्रचलनमा रहेका प्रत्येक जिल्लामा दफा ३ बमोजिमको कार्यक्रमहरू संचालन गर्न देहाय बमोजिमका निकायका प्रतिनिधि रहेको जिल्ला र नगरपालिका / गा.वि.स. स्तरीय समिति गठन गर्नु पर्नेछ :-

४.१.१ जिल्लास्तरीय समिति :

- (क) जिल्ला विकास समिति, संयोजक
- (ख) जिल्ला प्रशासन कार्यालय, सदस्य
- (ग) जिल्ला शिक्षा कार्यालय, सदस्य
- (घ) जिल्ला जनस्वास्थ्य कार्यालय, सदस्य
- (ङ) जिल्ला प्रहरी कार्यालय, सदस्य
- (च) राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय गैह्र सरकारी संस्थाहरू, सदस्य
- (छ) अगुवा महिला / महिला समूहका प्रतिनिधिहरू, सदस्य

- (ज) बाल कवका प्रतिनिधि, सदस्य
- (भ) शिक्षक प्रतिनिधि, सदस्य
- (ज) महिला विकास कार्यालय, सदस्य सचिव

४.१.२ नगरपालिका / गा.वि.स.स्तरीय समिति :

- (क) नगरपालिका/गा.वि.स., संयोजक
- (ख) नगरपालिका/गा.वि.स.स्थित सरकारी निकायका प्रतिनिधीहरु, सदस्य
- (ग) राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय गैह्र सरकारी संस्थाहरु, सदस्य
- (घ) अगुवा महिला/महिला समूहका प्रतिनिधिहरु, सदस्य
- (ङ) बाल लकवका प्रतिनिधि, सदस्य
- (च) शिक्षक प्रतिनिधि, सदस्य

४.२ उपदफा ४.१ बमोजिमको समितिले कार्यक्रम संचालन गर्दा कार्ययोजना बनाई संचालन गर्नु पर्नेछ ।

४.३ स्थानीय निकायहरुले दफा ३ बमोजिमको कार्यक्रमलाई आफ्नो वार्षिक कार्यक्रम भित्रै पारेर आवश्यक बजेट विनियोजन गर्नुपर्नेछ ।

५. लक्षित समुदाय : दफा ३ बमोजिमको कार्यक्रम संचालन गर्न लक्षित समुह संस्था देहाय बमोजिम हुनेछन् :-

- (क) विद्यालय,
- (ख) छाउपडी प्रथावाट प्रभावित बालिका तथा महिला,
- (ग) समुदाय (धामी, भाँकी, पण्डित, मुखिया आदि),
- (घ) परिवारका वरिष्ठ सदस्य सहित अन्य सदस्य,
- (ङ) राजनैतिक दलहरु

६. श्रोत परिचालन :

छाउपडी प्रथा उन्मुलन गर्ने कार्यकालागि उपदफा ४.१ बमोजिमको समितिले देहायको श्रोत परिचालन गर्नु पर्नेछ :-

- (क) स्थानीय निकायहरुको श्रोत,
- (ख) सरकारी श्रोत,
- (ग) राष्ट्रिय/अन्तर्राष्ट्रिय गैह्र सरकारी संस्थाहरुको श्रोत,
- (घ) अन्य श्रोत ।

७. सहयोग गर्नु पर्ने : छाउपडी प्रथा उन्मुलन गर्न सार्वजनिक जवाफदेहीको पदमा रहेका व्यक्ति, प्रभावित बालिका तथा महिलाको परिवारका सम्पूर्ण सदस्यहरु एवं समाजका आमनागरिकको छाउपडी प्रथा उन्मुलन गर्ने दायित्व हुनेछ ।

MOVCSW